

V e g y e s e k.

Az erdélyi Múzeum-Egylet 1886. áprili hó 15-én tartott közgyűléséből:
a természetrajzi osztályok jelentései.

I. Állattani osztály.

Mélyen tisztelt muz.-egyleti közgyűlés!

Az állattani gyűjteményeknek 1885-ik évi gyarapodásáról s az ezen osztály személyzete által végzett munkákról van szerencsém jelentésemet a következőkben összefoglalni:

Gyűjtés, ajándékozás s az intézetben történt kikészítés útján gyűjteményünk a következő tárgyakkal gyarapodott:

1. kitömött madár	5 drb.
2. „ emlős	1 „
3. Borszeszben konservált gerinczesek	2 «
4. Koponyák	5 „
4. Egyéb vázrészek	14 „

Ezek közül egy igen szép példány Aquila fulvát, melyet Szt.-Mihálytelkén lóttek, gr. Bánffy Béla úr. egy Vidua paradiseát Veress Ferencz úr, egy vaddisznó-koponyát pedig Soós Károly úr ajándékozott, mely tárgyakért egyletünk nevében ezennel őszinte köszönetemnek adok kifejezést.

Az egylet által alkalmazott személyzet tevékenységének fő részét, mint más években, úgy a lefolytban is, a jelentékeny mértékben felszaporodott gyűjtemények jó karban tartása vette igénybe. Ezen kivül tetemes munkát okozott az országos kiállításra küldött tárgyak összeállítása, a kiállítási helyiségben való be rendezése s ismét a gyűjteménybe való beiktatása. Mind ezen rendkívüli munkák megfelelő jutalmat nyertek azon kiténtetésben, melyben egyletünk az országos kiállításon részesülni szerencsés volt s melyről a t. közgyűlést a titkári jelentés értesítette.

Végül felemlitem még, hogy Dr. Daday Jenő egyetemi m. tanár úr az igazgató választmány megbízásából is az utazási átalányból utalványozott segélyezéssel crustaceumok és denevérek gyűjtésére Erdély különböző részeibe tett kirándulást s gyűjtésének eredményei az egylet gyűjteményébe iktattattak be.

Dr. Entz Géza,

m. k. egyet. ny. r. tanár, mint az állatgyűjtemény főöre.

Kimutatás az állattár 1885. évi gyarapodásáról.

1. Kitömött emlős:

1 Hypudaeus amphibius

2. Kitömött madarak:

1 Aquila fulva Br. Bánffy Béla ajándéka.

1 Vidua paradisea Veress Ferencz ajándéka.

- 1 Numenius arquatus.
1 Columba Turtur.
1 Sterna nigra.
3. Koponyák:
1 Sus scrofa dr. Soós Károly ajándéka.
1 Falco tinnunculus.
1 Oriolus galbula.
1 Columba livia
1 Hypudaeus amphibius.
4. Mellcsontok:
1 Falco subbuteo.
1 Oriolus galbula.
1 Columba livia.
1 Otis tarda.
1 Ardea cinerea.
1 Sterna nigra.
5. Medencecsontok:
1 Falco subbuteo.
1 Falco tinnunculus.
1 Oriolus galbula.
1 Columba livia
1 Columba turtur.
1 Otis tarda.
1 Ardea cinerea.
1 Sterna nigra.
5. Borszeszben conservált egész állatok:
3 drb. Myoxus Glis.
1 drb. Esox lucius.
Összesen 29 darab.

Klir János,
az állattani osztály segédőre.

II. Növénytani osztály.

Mélyen tisztelt muzeum-egyleti közgyűlés!

Az utolsó jelentésem óta eszközölt munkálatokról, történt gyarapodásokról és a növénytani osztály jelenlegi állapotáról van szerencsém a következőket előterjeszteni.

A múlt év közepéig még dr. Mentovich Ferencz foglalkozott Krystogamok rendezésével.

A nagy szünidőt Kolozsvárt töltvén, a hátra levő egyszikűeket Janka gyűjteményéből mind besoroztam a fő herbariumba, úgy hogy most monographusok, floristák és növénytant kedvelők a gyűjteményt egyaránt használhatják. A besorozásnál Farkas Kálmán egyetemi növénykerti szolga ügyesen és buzgón volt segítségemre.

Miután az egyes Janka-féle csomagokban elvétele, vagy hozzákötve, más esa-

ládokból származó növények is találtattak, azok és más az utolsó években felgyűlt növény-anyag szintén családok és genusok szerint rendezettek és miután minden családnál, egy fiók az inserendumok befoglalására fenntartott, abba elhelyeztettek hogy aztán alkalmilag a csomókba besoroztassanak. Minden egyes aquisitionnak a főgyűjteménybe való besorozása sok idővesztegetéssel járna; hanem ezen osztálynak az a szokása, hogyha bármely okból egy már rendezett csomagot elő kell venni, akkor az inserendumok is elővételnek és így besoroztatnak. A múlt év folytán sok ilyen inserendum is soroztatott be a főgyűjteménybe. Magam sok időt szentelvén június, július és augusztus hónapokban a gyűjteménynek, mindinkább meggyőződtem arról, hogy az egy egész embert igényel, ki egész idejét csak a gyűjtemény tudományos feldolgozásának és a hiányok pótlásának szenteli.

A helyiséget illető tarthatatlan állapotok talán némi javulásban fognak részesülni, ha a herbarium a tudomány-egyetem főépületében, a mostani orvoskari dekáni helyiségekben, fog ideiglenes elhelyeztetést nyerni; ideiglenesnek kell ezt mondanom, mert ha az a növénykerttől és növénytani intézettől elszakítva marad, alig fog ezen két intézet céljainak szolgálhatni, mi pedig legfontosabb feladata.

A múlt évi gyarapodások közül ki kell emelnem első sorban boldogult Dr. Bélteky Ferencz kolozsvári tekintélyes gyakorló orvos gyűjteményét, melyet bánatos özvegye kegyeletteljesen a muzeumnak ajándékozott; a növények egy csinos szekrényben vannak elhelyezve és az özvegy kívánságának megfelelően külön kezelendők. A növények nagyjából Kolozsvár környékén gyűjtettek és egykori gazdájuk buzgalmáról tanuskodnak. Ezen gyűjteményen kívül átadta nekünk az özvegy a Joó-féle növényeket, melyeket dr. Bélteky Ferencz dr. Joó István egykori kolozsvári kir. orvos-sebészeti intézeti igazgató hagyatékából szerzett meg; nem lévén előbb gyűjteményünkben majdnem semmi sem, mit dr. Joó e hazában gyűjtött. A nagyon elhagyott állapotú gyűjtemény sok örömet okozott; a poros, molyhos csomagokból Farkas Kálmán egyetemi növénykerti szolga nagy szorgalommal kereste elő a növényeket, rögtön meg is mérgezte, úgy hogy eddig ötszáz ívre való növényt keresett elő, melyek ugyan mind névvel, de nagyobb részt, fájdalom, lelhely jelzés nélkül vannak; mindazonáltal ezen gyűjteményt herbariumunkra nézve szintén nyereségnek kell tekintenünk.

Azon kívül szíves volt dr. Demeter Károly úr, maros-vásárhelyi ev. ref. collegiumi tanár, az általa felállított *Entodon transsylvanicus* új faj egy példányát gyűjteményünknek átengedni.

Vétel útján a gyűjtemény ezen évben keveset gyarapodott; csak egy pár héttel ezelőtt küldötte meg Linhart György magyar-óvári m. k. gazdasági akadémiai rendes tanár úr „Magyarország gombái“ ötödik Centuriáját, mely sok érdekes *Transsylvanicumot* is tartalmaz.

A fáradtságos conserválási és számos más munkát ezen évben is lelkiismeretesen végezte Farkas Kálmán egyetemi növénykerti szolga.

Talán szerencsés lehetek a jövő jelentésében már jelentetni, hogy az erdélyi múzeum növénytára oly helyiségben van, melyben megint gyarapításáról is lehet gondoskodni és miután az utolsó években ez, nevezetesen helyszűke miatt, csak igen korlátolt határok között vala eszközölhető, reményem, hogy akkor az

gazgató választmányánál is a gyűjtemény gyarapítására vonatkozó javaslatokat tehetek ismét.

Dr. Kanitz Ágost,

egyet. r. ny. tanár, mint az erd. muz. növényt. oszt. főbre.

III. Ásvány-földtani osztály.

Mélyen tisztelt muzeum-egyleti közgyűlés!

Az ásvány-földtani osztály jelen állapotáról és fejlesztésére a mult évben történetekről van szerencsém jelentésemet a következőkben megtenni.

Miután az osztály helyiségeinek már évek óta sajnosan érzett és hangoztatott szűk volta miatt a mult évben már minden újabb gyűjtemény felállítás lehetetlenné volt téve, habár az arra való anyagnak híjában nem vagyunk; arra kellett szorítkoznunk, hogy a megállapított jó rendet fentartsuk, a gyűjtemény tárgyait a romlástól és a portól lehetőleg megóvjuk; a nagy mennyiségű új beszerzéseket pedig a rendszernek megfelelő helyeken fiókokba elhelyezzük. Csakhogy ez sem megy már a fiókoknak túltömöttsége miatt, s így kénytelen voltam több nagy fiókos szekrényt készíttetni, s azokat beces gyűjteményekkel megtöltve, egyéb hely hiányában, ki a zárt folyósóra és a lépcsőházba állítani.

Most már igazán oda jutottunk, hogy a helyszűke miatt a rendes munkálkodásban meg vagyunk bénítva és az osztálynak segédőre p. csak úgy volt képes munkálkodni, hogy privát lakását rendezte be dolgozó helyiségnek, hová természetesen a kikészítendő gyűjteményeket és a használt könyveket is ki kellett vinnie. Ez ugyan szabályellenes dolog; de a szükség törvényt bont.

Remélhető azonban, hogy a közel jövőben osztályunk ezen nagy baján, ha nem is hosszú időre, de legalább ismét egy évtizedre, segítve lesz. Az egyetem tanácsa ugyanis intézkedett már, hogy az új boncztani intézet elkészültével, a mikor a kőboncztani intézet mostani helyisége kiürül, osztályunk 3 szobával és a gyűjtemények e helyezésére egy hosszú zárt folyósóval ki fog bővítettetni, mely esetben tért nyerünk újabb gyűjtemények kiállítására is, valamint az osztály őrségére is külön dolgozó szobát fog kapni.

A gyűjtemény tárgyainak folytatólagos meghatározása és tudományos leírása az elmúlt évben is örvendetesen előbbre haladt. Magam Erdély ásványainak kritikai átnéztétét, melyben kiválóan az erdélyi muzeum gyűjteménye volt szemem előtt, a mult év végén befejeztem; dr. Benkő Gábor jelenlegi, és dr. Primics György volt segédem pedig az általok a mult nyáron begyűjtött gazdag anyagot ismertették beszámoló jelentéseikben.

Ki kell emelnem még, hogy osztályunk, habár felesleg ásvány példányokkal már nem igen rendelkezik többé; ajándéku a mult évben kivételesen még két kis gyűjteményt összeállított, az egyik 100 drből állót a helybeli unitárius kollegium, a második 150 apróbb darabokból állót pedig a szilágy-somlyói rom. kath. algyrnasium számára.

Osztályunk a mult évben örvendetes gyarapodást tüntet föl, főképen az országban eszközölt gyűjtések által. Így gyarapodás történt.

a) *Ajándékozások útján.*

Sanda György körjegyző úrtól: vasokker Türe vidékéről;
Herepey Károly coll. tanár úrtól: 4 drb. kőzet és 7 drb. kövület;
Dr. Vutskits György tanár úrtól: 2 drb. kövület M.-Vásárhelyről;
Bielz E. A. kir. tanácsos úrtól: 11 drb. ásvány és kőzet Erdélyből;
Andrási Rafael es.-gorbói udv. káplán tiszt. úrtól: kövült fa Kliczről;
Schweiczer J. bányanagy úrtól: 2 drb. aranystufa Nagy-Bányáról;
Tóth Mike főgymn. tanár úrtól: 8 drb. ásvány és kőzet Csik-Gyergyó me-
gyéből;

Szentgyörgyi Elek vasuti felügyelő úrtól: 1 drb. aranystufa Abrudbányáról
és 2 drb. markasitos lignit Köpeczről;

Dr. Demeter Károly coll. tanár úrtól: diluvialis andesittufa Ilenczfalváról;

Nemes Felix tiszt. úrtól: rostos gypsz a Békásból;

Kaliáni Ádám úrtól: barnaszén Nagy-Borzásról;

Gencsi Alajos körjegyző úrtól: 5 drb. ásvány és 5 drb. kőzet Gyergyó-Szt.-
Miklós vidékéről;

Koncz Árnain gyógyszerész úrtól: kovaliszt M.-Hermányról;

Melka Vince úrtól: 6 drb. szép csigakövület Lapugyról;

Heinrich N. úrtól: Kallóföld M.-Csügedről és Magy.-Lápos vidékéről;

Mánglitz Gyula úrtól: mammoth zápfog töredéke az épülő bontzani inté-
zet megetti oldalból;

László József bánya-igazgató úrtól: 6 drb. aranystufa Zdráholezről;

Moldován Demeter udv. tanácsostól: 1 drb. aranystufa Trestsiáról;

Kupán Péterné asszonytól: 4 kis drb. aranystufa Maguráról;

Robotin Péter körjegyző úrtól: 3 kis drb. aranystufa Vormágáról;

Engelbert Koch bánya-igazgató úrtól: 1 drb. aranystufa Herczegánnyól;

Ilyés N. bányász úrtól: 1 drb. aranystufa ugyaninnen;

Arz Gustáv sz.-orbói ev. lelkész úrtól: platina-szemesék Oláh-Piánról, bo-
rostyánkó Szaszcsorról és retinit Sebeshelyről.

Fogadják a szives adományozók egyletünk őszinte köszönetét.

b) *Csere útján.*

10 darab ritka ásvány 42-45 frt értékben, 1 drb. lénártói meteorvasért és
4-16 gr. súlyú kristályaranyért.

c) *Vétel útján.*

1 darab nagyágit és 1 drb. sylvánit; 1 drb. aranystufa Boiczáról és 1 drb.
aranystufa Maguráról.

d) *Gyűjtés útján.*

1. Dr. Primics György gyűjtésének eredménye: 123 darab kőzet, 328 drb.
ásvány, 117 drb. kövület Oláh-Láposbánya vidékéről.

2. Dr. Benkő Gábor gyűjtésének eredménye: 28 drb. termő- és lelőhelyről
való 430 drb. ásvány az erdélyi Érczhegységéből.

3. Dr. Herbach Ferencz őrségéd gyűjtésének eredménye: 400 drb. (80 faj) kővület a déli határhegység krétarétegeiből; 2000 drb. (k. b. 60 faj) kővület a déli határhegység jurarétegeiből; és negyedkori barnaszén növény- és rovar-lenyomatokkal Felekről Fogaras megyében.

4. Végre magam gyűjtése: 120 darab ásvány, kőzet és kővület Kolozsvár környékéről és az egyesült Szamos vidékéről.

Ide csatolva bátor vagyok az orosztály őrségédének dr. Herbach Ferencz úrnak külön jelentését is felolvasni.

Dr. Koch Antal,

ny. r. tan., mint az ásvány- és földtani osztály öve.

Mélyen tisztelt közgyűlés!

A budapesti országos kiállításra az erdélyi-romániai határhegységből egy 298 számból álló átnézetes föld- és őslénytani gyűjteményt állítottam volt össze.

Az erdélyi szirtmészáló kővült faunáját 200 darabban és 80 fajban, behatóan áttanulmányozva, szépen kikészítve 2 szekrénybe kiállítam. A leírás 21 tábla rajzokkal a m. kir. földtani intézet évkönyvében tétetett közzé.

A Zsily völgyének fossil flóráját^{*)}, 62 szám alatt, egy szekrényben kiállítam.

A déli Kárpátok Krétarétegeiből gyűjtés által több mint 200 számban 80 fajt sikerült behoznom; ezekről említést tettem már az Orv. term. tud. Értesítőben is, de az egész anyagot most állítom össze egy ábrákkal ellátott értekezéssé.

Azonkívül a déli határhegység jurarétegeiben is gyűjtést eszközölvén, több mint 1000 darabban 60 kővület fajt sikerült szereznem. Ezeket is kipraeparáltam és meghatároztam már; leírásuk ez év folyamában kerül sajtó alá.

Fogaras megyei Felek vidékén egy az interglaciál korból származó diluvialis szénből, mely tele van növényi és állati maradványokkal, gyűjték az erdélyi muzeum számára.

A muzeumnak szűk helyiségei — sajnos — nem engedik még a legtanulságosabb tárgyaknak kiállítását sem; a miért is az összes újabb gyűjteményi anyagot fiókokban kell elhelyeznem. Ha ezen égető szükségén segítve nem lesz, akkor a muzeum minden további fejlődése meg van gátolva, mert a nagy fáradsággal, tudománnyal és költséggel összegyűjtött természettudományi tárgyak a fiókok hozzáférhetlen katakombáiban lesznek eltemetve.

Dr. Herbach Ferencz,

az ásv. földt. oszt. őrségéde.

Jegyzőkönyvi kivonatok a tartott szakülésekről.

c) 1886, ápril 9-én Dr. Abt Antal elnöklete alatt a tudomány-egyetem természettani intézetében megtartott természettudományi szakülésen 4 szerző értekezett:

1. Dr. Herbach Ferencz a Terebratula globata Sow-t mutatja be a bucseesi oxfordienből. Egy egész sorozatot állított össze a Terebratulákából, melyek

^{*)} Ezeknek pontos meghatározását Dr. Staub Mórícz tanár úrnak köszönhetjük, ki erre vonatkozó tanulmányait közzé fogja tenni. Méltányosnak tartom ezt a helyen is kiemelni.

Dr. Koch A.